

MemoriiJurnale

PIA DEGERMARK s-a născut pe 24 august 1949 la Stockholm, într-o familie înstărită. Existența ei s-a schimbat radical când cunoscutul regizor Bo Widerberg i-a remarcat fotografia pe coperta unei reviste care-o înfățișa dansând, în noaptea Învierii, cu prințul moștenitor Carl Gustaf, a cărui prietenă era la acea vreme. Widermark i-a oferit rolul principal în filmul *Elvira Madigan* (1967), cu care a obținut premiul pentru cea mai bună actriță la Festivalul de Film de la Cannes. A fost prima suedeză și totodată cea mai tânără actriță căreia i s-a acordat această distincție. A continuat să joace în alte câteva filme, dar până la urmă și-a abandonat cariera cinematografică.

Viața Piei Degermark a concurat filmul. Propulsată la nici optsprezece ani în lumea starurilor internaționale, ea a ajuns să sufere de anorexie și a apelat mai târziu la droguri. După căsătoria eșuată cu moștenitorul concernului Siemens, Pier A. Caminneci, cu care a avut un fiu, Cesare, relațiile ulterioare au afundat-o într-o existență de marginal hăituit de poliție și Asigurările Sociale. În 1991 a fost condamnată la 14 luni de închisoare pentru fraudă. Din legătura cu Jan Johansson (JJ), narcoman și hoț, s-a născut cel de-al doilea copil al ei, Robbin, afectat de „sindromul umbrei“ (o formă de autism), instituționalizat într-o creșă de stat, apoi dat spre adopție. Hărțuiala permanentă la care a fost supusă de autorități și toate celelalte încercări prin care a trecut au transformat-o într-un om amar, care se refugiază în activități solitare: înoată și brodează perne. În 2006 a publicat *Dumnezeu numără lacrimile femeilor*, memoriile unei supraviețuitoare care-și reafirmă încrederea în solidaritatea umană.

Pia Degermark
Dumnezeu numără
lacrimile femeilor

Cu o prefață de Gabriel Liiceanu

Traducere din suedeză și note de
Liliana Donose Samuelsson

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție coordonată de Oana Bârna
Redactor: Mona Antohi
Coperta : Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru
Corector: Georgeta-Anca Ionescu

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Pia Degermark
Gud räknar kvinnors tårar
Memoarer
Copyright © Pia Degermark, 2006

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DEGERMARK, PIA

Dumnezeu numără lacrimile femeilor / Pia Degermark; trad.: Liliana Donose Samuelsson; pref.: Gabriel Liiceanu. – București: Humanitas, 2009
ISBN 978-973-50-2558-8

I. Donose Samuelsson, Liliana (trad.)

II. Liiceanu, Gabriel (pref.)

821.113.6-31=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Pentru fiii mei
CESARE și ROBBIN
și pentru
Peter Pan

Cuvânt înainte

S-ar putea spune că e cam pretențios să-ți apară biografia cât timp mai ești în viață. Dar, pe măsură ce scriu, îmi dau tot mai bine seama că istoria vieții mele ar trebui să fie pusă în serviciul marelui public. E o poveste din care, sper, unii ar putea învăța să nu facă ce-am făcut eu. Poate că unii vor ajunge să înțeleagă, și poate câțiva vor fi iertați.

Personal, am ajuns la convingerea că viața ne e dată ca s-o trăim cât mai bine cu putință, dar și ca să iertăm și să fim iertați. Iertarea totală e o raritate, dar, la urma urmelor, viața te oglindește pe tine, capacitatea ta de a-ți iubi aproapele, de a i te deschide, de a te apropia de el. Și pentru a reuși acest lucru trebuie să poți ierta.

În procesul iertării, eu una am renăscut ca formă generală a umanului. Asta înseamnă că nu exist numai pentru mine însămi, pentru persoanele cele mai apropiate mie și pentru idealurile mele, ci ca parte a unui mare întreg.

Vreau să povestesc ce înseamnă să fii victima invidiei pure, să fii un caz dintr-un procentaj politic obligatoriu menit să suporte ura autorităților sociale.

Uneori nu vreau decât să plâng. Și nu de tristețe, ci de fericire, de fericire adevărată. Bucuria de a exista, de a mă trezi și de a fi în stare să simt o fărâmə de fericire. Să aud ciripitul păsărilor, să văd strălucirea mării vara sau chiar să mă întâlnesc cu o persoană pe care n-am văzut-o de mult și să-i pot spune „ce dor mi-era de tine“. Nu mi-e dor de prea multă

lume, dar de câțiva tot mi-e dor și nădăjduiesc că vor îndrăzni să-și facă apariția.

Mă umple de iubire scrisul acesta, fiindcă este nu numai spre binele meu, ci, implicit, și spre binele copiilor mei. Cesare mă cunoaște, însă lui Robin nu i s-a permis să mă cunoască. Dar știu sigur că într-o bună zi are să fie mândru de mine. Nu pot explica, știu doar. Cât despre mine, azi mă declar mândră. Cred în iertare.

Și pentru c-am înțeles asta, vreau să mulțumesc mai întâi celor doi medici care mi-au fost alături atâția ani, lungi și negri: Tord Bergmark, doctor în medicină și psihiatru, și Gunnar Reisinger, doctor în medicină. Ambii m-au sprijinit și m-au îndrumat chiar și atunci când am făcut alegeri greșite. Vreau de asemenea, sau poate în primul rând, să mulțumesc mamei mele, Sylvia Brauer Degermark, și fratelui meu, Peter Degermark, care m-au îndemnat să scriu această carte. Le mulțumesc și lui Gullan Söderling, Ewei Boulter și Ceciliei Hendifeldt.

Capitolul unu

Suntem la Björka și elevele își fac lecțiile. Björka e cel mai nou dintre cele trei cămine ale școlii Sigtuna*, unde acum au acces și fetele.

Școala are la ora actuală aproximativ o sută de băieți, repartizați în cinci cămine, și, de doi ani încoace, în jur de treizeci de fete, care locuiesc în trei cămine.

Am venit la Björka în toamna lui 1965 și sunt în anul doi de liceu. Urmez programul de limbi moderne, care durează trei ani. Björka e o clădire din beton, lungă și cenușie, are două nivele și se află între Kvarnbacken și Sandvreten.

Cămăruța mea e jos, în coridorul din dreapta, între ale prietenelor mele, Anki Knutsson și Louise Mörner. Am un pat, o masă de scris, o chiuvetă și un dulap pentru haine. Mă simt bine aici, n-am decât lucruri bune de spus despre școala Sigtuna.

Ambii mei frați, Peter și Ian, căruia îi spunem Janne, învață aici. Peter este cu doi ani mai mare ca mine, e la Björka de la doisprezece ani și face acum ultimul an de liceu. Este șeful Căminului Mare. La numai două săptămâni după sosirea mea, m-a prins fumând pe ascuns și am încasat o pedeapsă. Fratele meu preferat, Ian, care e cu patru ani mai mic decât mine, stă la căminul Sandvreten. De când s-a născut arată ca un înger, cu părul ondulat și blond ca platina.

* Mică localitate în apropiere de Uppsala, unde funcționează din anul 1927 un internat particular.

În schimb eu, spre marea tristețe a mamei, m-am născut fără nici un fir de păr pe cap. Își adusese cu ea, la maternitate, o mulțime de panglici de toate culorile, în speranța că-mi va putea prinde părul cu ele. A urmat o totală decepție.

Mă concentrez și tocesc verbe și vocabular pentru examenul de bacalaureat pe care-l am mâine la spaniolă.* În cei doi ani de când mă aflu la școala asta, am demonstrat că sunt extrem de ambițioasă, adaptabilă și silitoare. Numai că aici nu-i suficient să fii bun, trebuie să fii mai bun decât bun. Nu știu prea bine de ce, dar trebuie să mă străduiesc și să ating nivelul capacității pe care sunt conștientă că o posed. Și abia atunci îmi voi dovedi mie însămi c-am făcut, într-adevăr, tot ce mi-a stat în puteri.

Sunt o elevă capabilă, ambițioasă, obiectele mele principale de studiu sunt limbile străine, și speranța mea este ca după bacalaureat să dau examen de intrare la școala de interpreți din Geneva. La șaisprezece ani, lumea mea era destul de restrânsă, dar la șaptesprezece s-a extins de mi-am pierdut capul, simt că nu mai rezist. Pretențiile pe care le am față de mine însămi au devenit enorme, în timp ce eu personal mă fac parcă tot mai mică.

De o jumătate de an încoace, sufăr de anorexie și am slăbit cam cincisprezece kilograme. Picioarele-mi sunt pline de apă, am edem, mi-e tot timpul frig, mă simt apatică și goală pe dinăuntru. Cu toate astea, mă oblig tot timpul să ating diferite performanțe, să merg înainte, să-mi depășesc rezultatele, să

* La unele obiecte de studiu, examenul scris pentru bacalaureat se dădea în penultimul an de liceu. Acest sistem se practică și azi în școlile particulare din Suedia. În școlile de stat, elevii nu mai dau examen de bacalaureat. A fost desființat în 1968. Intrarea la facultate se face pe baza mediei notelor din liceu sau a rezultatului unui test de cultură generală organizat de universități.

fiu tot mai amabilă, dar am impresia că mă împing spre marginea prăpastiei, că mă distrug, și nu știu cum să scap, cum să mă regăsesc. Și pentru că m-am pierdut, în loc să văd de mine însămi, caut să fiu pe placul altora.

Când aveam șapte ani și eram în clasa a doua la Școala Franceză, învățătoarea noastră, Ewa, ne-a pus să scriem ce vrem să ne facem când o să fim mari. Eu am scris următoarele: „Vreau să fiu bună, mai bună, cea mai bună, deșteaptă, mai deșteaptă, cea mai deșteaptă, iubită, mai iubită, cea mai iubită.“ Astea sunt gândurile pe care le am și acum în cap, când Simone îmi bate la ușă și-mi spune că mă caută cineva la telefonul din cabina de pe coridor.

Dar n-avem voie să răspundem la telefon când ne facem lecțiile, replic eu puțin mofturoasă.

— Administratoarea zice că trebuie să răspunzi, îmi spune drăguța de Simone.

Mă ridic furioasă de pe scaun și-mi târăsc picioarele încet, încet, de parc-aș fi cumplit de bătrână și cumplit de obosită, până afară pe coridor, să ridic fără nici un fel de entuziasm receptorul. Cu coada ochiului o zăresc pe administratoare urmărindu-mă cu privirea, în timp ce se preface că-și umblă prin hârtii. Apuc receptorul și spun politicos:

— Pia!

La celălalt capăt al firului, îl recunosc imediat pe Bo Widerberg*.

— Pia, trebuie să iei primul avion și să vii la Nisa. Ai câștigat Palme d'Or** pe anul ăsta pentru cea mai bună actriță, cu rolul Elvirei Madigan.

* Bo Widerberg (1930–1997), apreciat regizor suedez.

** La Festivalul de Film de la Cannes din 1967, *Elvira Madigan*, filmul realizat de Bo Widerberg, a fost de fapt doar nominalizat la Palme d'Or, iar Pia Degermark a obținut premiul pentru cea mai bună actriță.

— Dar, Bo, nu pot! Măine am examenul scris la spaniolă, pentru bacalaureat, nu pot să-l pierd.

— Pia, înțelege, trebuie să vii să-ți iei premiul, ți-pă Bo, dar legătura telefonică e proastă. Ești prima actriță suedeză care câștigă un premiu atât de prestigios și, în afară de asta, ești cea mai tânără actriță căreia i s-a acordat vreodată acest premiu.

— Bo, nu pot și nu vreau, și pe urmă arăt oribil, sunt numai piele și os, fața mi-e supț și sunt obosită moartă.

Nu voiam decât să-mi termin examenele și pe urmă să plec la casa noastră din Elveția și să dorm, doar să dorm. Bo nu mai e la telefon, legătura s-a întrerupt.

Nici nu apuc bine să cobor primele trepte, când administrația vine repede după mine.

— Te-a sunat tatăl tău și vrea să-ți vorbească! La telefonul de la secretariat.

— Pentru ce se agită toți ca niște găini amețite? îi răspund oftând.

Sunt și eram și atunci sensibilă la sunetele și atmosfera din jurul meu. Și-n ziua de azi detest stresul.

— Pia, pune-ți în bagaj ceva de îmbrăcat, ia-ți o rochie lungă și vin eu să te iau într-o oră.

— Dar, tata, nu pot să merg, i-am zis deja și lui Bo. Măine am testul pentru bacalaureat și n-am voie să-l pierd dacă vreau să intru la școala de interpreți de la Geneva.

Exact în clipa când spun asta, îl văd pe directorul Gunnard făcându-și apariția pe la intrarea principală. Măcar de n-aș fi atât de nesfârșit de obosită! Atunci, nu m-aș lăsa, m-aș lupta din răsuferință.

Ca să înțeleagă cineva de ce n-am sărit în sus de bucurie auzind de premiu, trebuie să știe mai întâi că unui anorectic îi este foarte, foarte greu, ca să nu spun imposibil, să-și trăiască sentimentele. Tocmai de aceea refuză să mănânce,

ca să-și interzică sentimentele. Se înfometează ca să-și ducă existența ocrotit în coconul pe care singur și-l creează.

Acest sindrom „al umbrei”, extrem de frecvent la anorectici, se regăsește sub o formă asemănătoare și la autiști. Un anorectic nu-și află mângâierea decât în propria-i persoană, și din pricina asta trebuie să se izoleze ca să-și lingă singur rănile.

Cu siguranță că aceste lucruri sună straniu, fiindcă se zice că anorexia e distructivă. Eu nu sunt într-un tot de acord cu asta. Pentru a-și salva sufletul, anorecticul se retrage în găoacea lui, conștient că trupul îi e pus la grele încercări. Pentru mine era totuși mai important să nu-mi fie distrus sufletul.

Ascult îndoită vorbele binevoitoare ale directorului, care mă îndeamnă să-mi fac valiza:

— Și tata vine imediat să te ia.

Pe la ora șase, tata mă trezește și spune că trebuie să mă grăbesc, că taxiul sosește peste o oră și „bagă de seamă că presa te așteaptă în camera VIP de la Arlanda*“.

Singurul gând care-mi macină mintea e cum am să pot face față restul zilei. În starea de sfârșeală în care mă aflu, sunt foarte departe de fata frumoasă din vara trecută, când am jucat rolul principal în filmul lui Bo Widerberg, *Elvira Madigan*, alături de Thommy Berggren.

Încerc s-o sun pe mama în Elveția ca să-i spun de premiu și s-o rog să mă aștepte la Cannes. Vreau s-o am pe mama lângă mine, dar nu răspunde nimeni.

În schimb vine tata cu mine la Cannes.

Mă tot gândesc dacă nu sunt cu toții orbi: nu văd că sunt bolnavă, scheletică, de nerecunoscut? De ce nu se găsește cineva care să strige: „Stop! Nu-i dați drumul să plece! Gândiți-vă la ea, la Pia!“

* Aeroportul internațional din Stockholm.

Capăt în felul ăsta o primă imagine a lumii în care nu vreau să trăiesc, o lume a adulților, o lume dură, cu scopuri precise, egoiste, o lume în care e vorba doar de bani și despre cum profită oamenii unii de alții. Mi-e frică să trăiesc într-o asemenea lume, nu se poate ca educația pe care am primit-o să fie merită pentru o lume ca asta.

La Arlanda, nici nu apuc să cobor din taxi, că presa se și năpustește. Toți întreabă ce simt. Chiar nici unul nu înțelege că în starea mea nu pot simți nimic? În ultimul an, tocmai asta am tot încercat: să pun stavilă sentimentelor. Îmi fac prea rău!

În cele din urmă, mă prăbușesc în fotoliul albastru și pufos de clasa întâi și imediat mi se oferă o cupă cu șampanie. În timpul ăsta, colegele mele de clasă de la Sigtuna pregătesc examenul scris la spaniolă, pentru bacalaureat. Aș fi preferat să fiu cu ele.

Cuprins

Pe urmele Elvirei Madigan	
Prefață de Gabriel Liiceanu	7
Cuvânt înainte	13
Capitolul unu	15
Capitolul doi	21
Capitolul trei	30
Capitolul patru	36
Capitolul cinci	45
Capitolul șase	57
Capitolul șapte	66
Capitolul opt	78
Capitolul nouă	88
Capitolul zece	104
Capitolul unsprezece	119
Capitolul doisprezece	136
Capitolul treisprezece	151
Capitolul paisprezece	165
Capitolul cincisprezece	182
Capitolul șaisprezece	198
Capitolul șaptesprezece	216